

REMISSVAR

2017-09-07
Dnr:3.9:0468/17

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Remiss av ”Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning” (SOU 2017:38)

(Fi2017/02150/K)

Inledning

Barnombudsmannen välkomnar utredningen och är i stort positiv till förslagen, men konstaterar att en stor del av betänkandet diskuterar viktiga kvalitetsfrågor inom välfärden som är fundamentala för att garantera barnets rättigheter utan att komma fram till konkreta förslag för hur dessa skall mätas vid upphandling och utvärdering. Generellt hamnar betänkandet allt för ofta i mål som är enkla att mäta och utvärdera snarare än i mål som skulle garantera att rättigheter, såsom rätten att bli hörd, genomförs på ett systematiskt och ändamålsenligt vis. Utredningen tillstår att denna problematik existerar, men konkretiserar ingen tydlig väg framåt. Inte heller läggs några förslag fram som syftar till att barnets rättigheter blir tillgodosedda inom välfärden. Barnombudsmannen anser att utredningen borde haft ett tydligare barnrättsperspektiv i dessa delar och överlag beaktat hur man kan garantera att rättigheter kan tillgodoses inom ramen för vårt välfärdsystem.

Barnombudsmannen har lämnat synpunkter utifrån vårt uppdrag som innebär att företräda barn och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannens synpunkter

Barnombudsmannen välkomnar utredningens fokus på samordning mellan olika delar av välfärdssektorn och detta stämmer väl överens med FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté) syn på samordning som absolut vitalt för att kunna garantera barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa enligt barnkonventionens artikel 24.¹ Barnombudsmannen anser, i linje med FN:s barnrättskommittés allmänna kommentarer, att man i detta sammanhang bör lyfta fram barn i särskilt utsatta situationer och barn i samhällsvård ytterligare.² Situationen för barn i samhällsvård, inte minst för ensamkommande barn, ställer extra stora krav på samordning mellan skola, vård och socialtjänst då dessa

¹ FN:s barnrättskommitté, allmänna kommentar nr 15, Om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, punkt 96-97.

² FN:s barnrättskommitté, allmänna kommentar nr 15, Om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, punkt 98.

välfärdstjänster utgör grunden för barnens tillvaro.³ Barnombudsmannen har återkommande rapporterat om brister i samordning, kontinuitet och omfattning av välfärdstjänster för dessa barn och att säkerhetsställa att denna grupp möts av högkvalitativa och samordnade aktörer bör ha hög prioritet.

10.3 Tillsynsmyndigheternas befogenheter

Utredningen föreslår att kravet på frekvenstillsyn av HVB och stödboenden bör avskaffas och fullt ut ersättas av en riskbaserad tillsyn. Barnombudsmannen anser att frekvenstillsynen som sker en gång per år fyller en viktig funktion som inte fullt ut kan ersättas av risktillsyn. Barn i samhällsvård är en utsatt grupp som kan ha svårt att föra sin egen talan eller klaga på en verksamhet som påverkar hela tillvaron. Barnombudsmannen anser att kravet på regelbunden tillsyn bör kvarstå oavsett riskbedömning. I utredningen framkommer att det stundtals är svårt för IVO att följa vilken typ av verksamhet som bedrivs inom dessa verksamheter. Detta anser Barnombudsmannen illustrerar behovet av en frekvenstillsyn som sker oberoende av tidigare riskbedömningar. Behovet av regelbunden tillsyn av samhällsplacerade barn påtalas också tydligt i flera av FN:s barnrättskommittés vägledande allmänna kommentarer.⁴

Vad gäller förändringar i anslutning till vårdgivarregistret anser Barnombudsmannen att det borde vara en självklarhet att förändringar i verksamheter som berör barn måste meddelas IVO. Barnombudsmannen välkomnar att utredningen vill skärpa kraven och ge IVO möjligheten att utdöma vite. Däremot anser Barnombudsmannen att boenden som bedrivs utan tillstånd efter anmälan borde förhindras att bedriva verksamhet till dess att ett tillstånd erhållits. Precis som ovan bör man minnas att vi talar om en mycket utsatt grupp barn inom en verksamhet som påverkar alla aspekter av livet.

11.3.4 Bättre mätningar

Utredningen lägger stor tyngd vid progressionsmått som kvalitetsmätning av skolor. Detta är en inom samhällsvetenskapen omstridd metod vilket undersökningen också nämner. Utredningen hänvisar flera gånger till Skolkommissionens arbete och Skolkommissionen är tydlig med att andra former av kvalitetsmätning än progressionsmått är väldigt viktiga inom skolans område. Utredningens fokus på förädlingsvärde och dess tydliga koppling till provresultat, betyg och i slutänden undervisningens roll som producent av löntagare riskerar att underminera synen på barnet som rättighetsbärare inom skolverksamheten. Inom socialtjänstens riskerar detta fokus att helt skymma andra kvalitetsaspekter av verksamhetens arbete med betydelse för barn. Barnombudsmannen anser därför att det tydligare än nu borde framgå att det vid sidan av de progressionsmått som föreslås även måste finnas metoder som fångar upp hur barnets rättigheter tillvaratas inom skola och socialtjänst.

³ FN:s barnrättskommitté, allmänna kommentar nr 6, Om behandlingen av ensamkommande barn, punkt 32.

⁴ Se exempelvis FN:s barnrättskommitté, allmänna kommentar nr 6, Om behandlingen av ensamkommande barn, punkt 40 och FN:s barnrättskommitté, allmänna kommentar nr 9, Rättigheter för barn med funktionsnedsättningar, punkt 50.

Föredragande i ärendet har varit utredaren Jonas Karlsson och juristen Amanda Bertilsson Nilsson.

Anita Wickström
barnombudsman